

Lidt Herregaardsstatistik.

(Efter C. Christensen (Hørsholm): Danske Landboforhold under Enevælden, Bilag C. Tab. V og VI).

Af Gaarde, som enten have mindst 16 Tdr. Hartkorn eller mindst 150 Tdr. Land Ager og Eng*), findes her i Landet 1510 eller, naar nogle ikke skyldsatte Ejendomme (Inddæmninger o. desl.) medtages, 1518 med ialt 580,053 Tdr. Land Ager og Eng, hvoraf 729 paa Øerne med 295,726 Tdr. Land, og 789 i Jylland med 284,327 Tdr. Land.

400 af disse have kun et Tilliggende af indtil 200 Tdr. Land Ager og Eng, og maa saaledes nærmest henregnes til de saakaldte »Mellemgaaarde«, der i Regelen kræve, at Ejeren selv gaar i Spidsen for Arbejdet og at de ikke belemres med Herregaardsudgifter, hvis han skal kunne leve af Bedriften. En mindre Del er Lystgaarde, der drives uden Hensyn til om de betale sig. Deres samlede Tilliggende er 67,333 Tdr. Land eller i Middeltal 168 Tdr. Land. Paa Øerne findes 207 med 34,715 Tdr. Land, i Jylland 193 med 32,616 Tdr. Land.

772 Gaarde have fra 200 indtil 500 Tdr. Land, ialt 256,100 Tdr. Land, eller i Middeltal lidt over 340 Tdr. Land. Af disse ligge paa Øerne 322 med 111,809 Tdr. Land, 450 i Jylland med 144,813 Tdr. Land.

*) Kjær, Heder, Moser og Skov er ikke medtaget.

Endelig er der 346 Gaarde med over 500 Tdr. Land, ialt 256,100 Tdr. Land, eller i Middeltal 740 Tdr. Land. Heraf findes paa Øerne 200 med 149,202 Tdr. Land, i Jylland 146 med 106,898 Tdr. Land. Fordelingen af disse 346 store Gaarde i Landets forskjellige Egne falder meget ujevnt.

I Frederiksborg Amt findes	7	I Aalborg Amt findes	29
- Kjøbenhavns — —	12	- Viborg — —	17
- Holbæk — —	31	- Randers — —	27
- Sorø — —	35	- Aarhus — —	7
- Præstø og Møen — —	39	- Skanderborg — —	13
- Fyen og Langeland — —	39	- Vejle — —	13
- Laaland og Falster — —	37	- Ringkjøbing — —	2
- Hjørring Amt — —	29	- Ribe — —	5
- Thisted — —	4		

Af egentlige Herregaarde har vi saaledes højst 1118 med Ager og Eng ialt 512,720 Tdr. Land; men da, særlig paa de større Majoratgodser, ofte flere Gaarde ere paa én Haand, en Del tilhøre Klostre og Stiftelser og enkelte Staten, naaer Tallet af Herremænd neppe 1000.

Med den foran givne Fordeling efter Areal er det ikke uden Interesse at sammenligne Fordelingen efter Hartkorn.

De 1510 skyldsatte Gaarde have ialt 46,781 Tdr. Hartkorn, deraf 725 paa Øerne 28,862 Tdr., 785 i Jylland 17,919 Tdr.

Indtil 20 Tdr. Hartkorn har: 231 paa Øerne 3757 Tdr., 460 i Jylland 6333 Tdr., ialt 691 Gaarde, 10,090 Tdr. Hartkorn.

Over 20 indtil 50 Tdr. Hartkorn have 564 Gaarde med ialt 17,711 Tdr., deraf 284 paa Øerne 9,223 og 280 i Jylland 8,488 Tdr.

Over 50 Tdr. Hartkorn have 255 Gaarde med i alt 18,980 Tdr., hvoraf paa Øerne 210 med 15,882 Tdr. og kun 45 i Jylland med 3098 Tdr.

I Frederiksborg Amt er	5	I Sorø Amt er	34
- Kjøbenhavns — —	15	- Præstø og Møen — —	35
- Holbæks — —	32	- Fyen og Langeland — —	51

I Laaland Falsters Amt er 38	I Aarhus Amt er	5
- Hjørring — - 7	- Skanderborg — -	4
- Thisted — - 0	- Vejle — -	8
- Aalborg — - 4	- Ringkjøbing — -	1
- Viborg — - 3	- Ribe — -	0
- Randers — - 13		

Omtrent 40,000 Tdr. Hartkorn med noget over en halv Million Tønder Land Ager og Eng er saaledes under Herregaardsbrug. Det er omtrent $\frac{1}{9}$ af Landets Ager og Eng Hartkorn og $\frac{1}{10}$ af det Areal, der siges at anvendes til Landbrug, foruden Skovene, Kjær, Heder og Moser.

Mere detaillerede Oplysninger findes i det nævnte Skrift. Det vilde i flere Henseender have stor Interesse at se oplyst, hvormange af vore Herregaarde, der drives for Ejerens Regning, hvor mange af Forpagtere; men vor fattige Landbrugsstatistik har ikke havt et Ord derom at sige siden Bergsøe i 1850 gav sine Oplysninger om Forholdene paa den Tid.

Agerdyrkningsberetning.

(Fra Oktober.)

Den forløbne Sommer har været en bevæget Tid for Landbrugerne, idet Forhaabningerne om Høstudbyttet og Resultaterne af Aarets Arbejde have været meget vexlende, snart lyse og snart mørke, uden at man paa Grund af de abnorme Vejrforhold, der synes at tegne til snart at skulle blive normale, eftersom de tildels have gentaget sig i 1888. 89 og 91, har været i Stand til at danne sig et nogenlunde paalideligt Skjøn over den virkelige Tilstand.

I Foraaret faldt Sædetiden forholdsvis sent, idet Vejret i Slutningen af April blev temmelig regnfuldt, hvorved Jorden blev tung og mindre bekvem at behandle; men ved at udsætte Saaningen noget lykkedes det dog at udføre den under gjennemgaaende heldige Betingelser, og da der tilmed kort Tid efter faldt en mild og blødende Foraarsregn i en stor Del af Landets Egne, spirede Vaarsæden forholdsvis hurtig og meget ensartet. Da Vejrforholdene i den første Del af Maj Maaned vare saa heldige for Vegetationen, som det kunde ønskes, udviklede baade Kløver, Græs og de forskjellige Sædarter sig paa den heldigste Maade, og alt lovede en i alle Retninger rig Høst; men med Sommerens Begyndelse, begyndte ogsaa Gjenvordighederne i flere Egne i Form af først meget tørt og senere

af meget regnfuldt Vejr, der kulminerede i Juli og August og ikke indskrænkede sig til almindeligt, jævnt blødende Regnvejr; men der faldt ikke sjældent skybrudlignende Regnskyl ledsagede af stærk Blæst i Landets forskellige Egne, der slog Sæden til Jorden og hvirvlede den til forskellige Sider, saa man begyndte at nære Frygt for en mangelfuld Blomstring og Kjærnesætning, ligesom det tidlig stod klart, at Sædens Mejnning vilde blive meget besværlig og sen.

Igjennem hele Sommeren var Vejret med faa Afbrydelser ustadigt og køligt, Jorden var vaad og blød og stod paa Steder under Vand, ligesom Sæden vedblev at voxte og holde sig grøn, saa man maatte være forberedt paa en sildig Høst, hvilket ogsaa bekræftede sig da Tiden kom, og hvad værre var, beredte Arbejdets Udførelse store Vanskeligheder og krævede samtidig en betydelig Snarraadighed og et hurtigt Overblik over Forholdene hos de Ledende paa Gaardene, dels for saavidt muligt at forhindre at Afgrøderne bleve ødelagte, og dels for i saa fuld Udstrækning som muligt at benytte Tiden, naar det viste sig, at der i en eller anden Retning kunde naas et Skridt fremad.

Skjønt alt paa Tider viste sig Graat i Graat, synes det endelige Resultat at være betydelig bedre end det turde ventes, og takket være det gode og tørrende Vejr, der indtraf i Slutningen af Høsten, kom største Delen af Afgrøderne over Forventning godt i Hus, og Taalmodigheden fandt derigjennem sin Løn, medens den først høstede Sæd mange Steder langtfra var saa tør, som det havde været ønskeligt.

Efter disse foreløbige Bemærkninger skulle vi efter de modtagne Korrespondancer søge at give en Oversigt over Udbyttet af Hø- og Sædhøsten samt over de Forhold, der kunne bidrage til yderligere at belyse Resultaterne af Aarsudbyttet baade med Hensyn til Mængde og Godhed.

Som Følge af det grødelige Foraarsvejr groede Kløver og Græs stærkt til i nogen Tid, og især lovede 1ste Aars Kløvermarkerne gennemgaaende rige Afgrøder; men ved

det senere indtraadte kølige Vejr, der i nogle Egne fulgtes af en tør Periode, standsede Væksten tildels, og om Planterne end bredte sig stærkt og stode meget tætte, vare de kun korte. Ved det hen i Sommeren indtraadte fugtige Vejr begyndte vel Væksten paany; men da den sædvanlige Tid for Høhøsten kom, vare Kløver og Græsafgrøderne i Almindelighed langt fra saa fyldende som ønskeligt, af hvilken Grund mange opsatte at paabegynde Slætten i Haab om senere at faa et forøget Udbytte. Med de uheldige Vejrforhold blev Høhøsten imidlertid meget besværlig og sen, og Kvaliteten led gennemgaaende meget, hvor man ikke havde været tidlig paa Færde og faaet bjærget Afgrøden, medens Vejret endnu tillod det, og fik man da end et mindre Udbytte, saa var Kvaliteten til Gjengjæld saameget bedre.

I de Egne og paa de Gaarde, hvor man først senere begyndte Høsten af Kløverhøet, gjaldt det om at benytte Tiden godt mellem Bygerne til at rive og stakke, og der er ikke forekommet faa Exempler paa at det lykkedes, til trods for Vejrforholdene, at høste godt og nærende Hø ved saa hurtig som muligt at sætte det i Smaastakke, og efterhaanden sætte disse sammen i større og større Stakke. Hvor man ikke anvendte tilbørlig Omhu, eller hvor Vejrforholdene vare særlig uheldige, blev Kløverhøet stærkt udvasket, og paa Steder endog tildels ødelagt, ja Adskillige have ikke en Gang faaet det i Hus, men kørte det lige i Møddingen.

Høets Kvalitet synes saaledes at gennemgaa alle Grader fra fortrinligt til slet, ligesom det synes at fremgaa af de modtagne Korrespondancer, at Kvaliteten er bedst i det vestlige og sydlige Sjælland samt paa de sydlige Øer men daarligst i en Del af Jylland og særlig i Halvøens nordlige Egne. Med Hensyn til Mængden af det indhøstede Hø, da er denne ogsaa forskjellig; og i Gjennemsnit vil den næppe naa en Middelhøst om end hen derimod.

Enggræsset kom først sent i Groning, hvorfor man udsatte Slaaningen saa længe som muligt, og Bjærgningen

af Enghøet faldt derfor under de uheldigste Vejrforhold, hvilket har havt tilfølge at kun en mindre Del deraf er blevet høstet i nogenlunde god Tilstand, medens Resten er tarvelig eller fuldstændig ødelagt. Som naturligt søgte det nedstrømmende Vand fra de høiere liggende Jorder ned over Engene, der forvandlede til Søer, i hvilke Høstakkene ragede op af Vandet som Øer. Tilstanden synes at have været særlig uheldig i det nordlige Jylland. Fra Sydthy meddeles saaledes at Enghøet er tabt; i Hammerum Herred saas Toppen af Høstakkene at rage op af Vandet, og $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{3}$ af det er blevet ødelagt. Paa Lange-land er Enghøet slet ikke blevet revet, men er kjørt lige i Møddingen. Af 2den Slet er saagodtsom intet bjærget.

En Del af Høet er først blevet indkjørt i tarvelig Tilstand efter Sædhøstens Slutning

Selv med normale Vejrforhold under Bjærgningen vilde Udbyttet af Engene i Almindelighed ikke være blevet stort, men det er blevet yderligere betydelig formindsket ved Ødelæggelse af Vand, og Gjennemsnitsudbyttet vil blive betydelig under en Middelhøst.

Hvad Udbyttet af Sædhøsten angaar, da er det noget forskjelligt i Landets forskjellige Egne; men som Helhed synes dog Fyldet af Straa at være noget mindre end forrige Aar, medens man venter et forholdsvis større Kjørneudbytte tiltrods for de Tab, der ere lidte ved spirede og afblæste Korn. Som Følge af de foran omtalte uheldige Vejrforhold gennem største Delen af Sommeren modnedes Sæden sent, ligesom det urolige Høstvejr i August og Begyndelsen af September gjorde Tilstanden temmelig betænkelig, og den forøgedes yderligere ved at Sæden paa Steder var slaaet meget stærkt til Jorden og som Følge deraf var usædvanlig besværlig og sen at meje. Paa Grund af disse sammenstødende mindre heldige for ikke at sige uheldige Forhold udstrakte Høsten sig over et langt Tidsrum — mellem 6 og 8 Uger —, og den blev først endt i de sidste Dage af September for enkelte jydskes Egnes Vedkommende. Mange Steder udsatte man Mejuingen saalænge

som muligt i Haab om bedre Vejr; men da dette lod vente paa sig, var der ikke andet at gøre end at hugge ned paa Sæden, som man hyppig maatte lade ligge paa Skaar, da den paa Grund af Regnen var for vaad til strax at bindes, ligesom Kløveren ogsaa i Udlægsmarkerne var groet saa stærkt op igjennem Vaarsæden, at man maatte lade den ligge, for at hin kunde visne og halvtørre inden Sammenbindingen. Kvaliteten af Sæden kunde ikke undgaa at lide ved denne Fremgangsmaade, der har havt mærkt farvet Byg og Havre tilfølg. Sæden er selvfølgelig langt fra overalt kommen lige godt i Hus, da mange vare for hidsige og af Frygt for, at den skulde blive ødelagt, kjørte den ind, inden den endnu var tilstrækkelig tør, hvilket især synes at være Tilfældet paa mindre Gaarde. Paa de større Gaarde, hvor Mejning og Opbinding tog længere Tid og først blev endt i Slutningen af August og Begyndelsen af September, havde man ret Fordelen af det tørrende og blæsende Vejr i September Maa-neds Slutning, og fik, hvor man havde den fornødne Taalmodighed, Sæden bjærget i fortrinlig tør Tilstand.

Hvad de enkelte Sædarter angaa, var Hveden mange Steder temmelig svag i Foraaret, idet den dels var saet forholdsvis sent og dels kuedes stærkt af den strænge Frost i Eftervinteren og i det tidlige Foraar; men som Følge af det senere fugtige og milde Foraarsvejr udviklede den sig ganske tilfredstillende, om den end vedblivende paa Steder var noget tynd. Skjønt megen Hvede blev slaaet tidlig ned af Regnen, synes Blomstringen dog at være foregaaet ganske heldigt, hvorom de forholdsvis høje Fold vidne, og at disse ikke overalt ere lige gode ligger jo ikke alene i Vejrforholdene, men kan i mange Tilfælde i lige saa høj Grad skyldes Jordens Bonitet, Kultur og Gjødningskraft. Hvor Hveden var gaaet meget stærkt i Leje vare Foldene selvfølgelig ikke saa høje, som hvor den blev staaende, ligesom Kjærnerne ogsaa adskillige Steder vare spirede noget inden Mejningen, hvilket har forringet Kvaliteten en Del.

Paa Sjælland omtales Hveden at være groet mindre stærkt til; men Axene vare fyldige og Kjærnen ualmindelig stor. Foldene angives til mellem 14 og 24, alt efter Kultur og Gjødningskraft, og at Hveden ialtfald paa Steder er høstet i god og tør Tilstand er Kvalitetsvægten, der opgives til indtil 134 Pd. holl., et godt Bevis paa. I det Hele taget er man tilfreds med Udbyttet, der karakteriseres som »godt« og »rigtig godt«.

Paa Falster opgives der at være avlet 18 Fold og paa Lolland meddeles Hveden at have givet »over Forventning«. Paa Fyen var Hveden voxet godt gennem Foraar og Sommer, og giver den et godt Udbytte, men Kvaliteten meddeles at være under Middel og Vægten i Almindelighed kun 120 Pd. holl. I Jylland synes Hveden at have givet en god Middelhøst.

Dersom Vejrforholdene havde været gunstigere vilde Rugen utvivlsomt være blevet Aarets stærkest fyldende og giftigste Afgrøde; men da den var groet stærkt til, blev den slaet til Jorden af Regnen og laa mange Steder som den var tromlet, og da Rugens Modning faldt i den regnfuldeste Periode, saa det ud, som om den skulde blive fuldstændig ødelagt, idet den spirede stærkt, ikke alene efter at den var mejet og sat i Hob, men ogsaa medens den groede, og det Tab, der derved forårsagedes opgives fra flere Egne til 6 à 7 p. Ct. men i Nordsjælland og i forskellige jyske Egne til 15—25 indtil 30 p. Ct. I Københavns Amt har Rugen lidt saameget, at meget deraf ikke vil kunne benyttes til Brød. En Del Rug gik ogsaa tilspilde ved at Hobene maatte omsættes en eller flere Gange, hvorved en Del Kjærner rystedes af. Foldangivelser findes ikke opgivne, men forskellige Udtalelser tyde paa Rugens Givtighed. Fra Kallundborgegnen skrives saaledes, at Rugen var fortrinlig og vilde have givet højere Fold end i mange Aar, dersom den ikke havde lidt meget ved Spiring. I Sydthy var Rugen usædvanlig stærk, og paa Fyen var den vel svag fra Vinteren. men udviklede sig senere godt.

Rugens Kvalitet er langt fra god; i Jylland angives saaledes Kvalitetsvægten i Gjennemsnit til 110 Pd. holl., varierende mellem 105 og 119 Pd. Hvor man ikke har havt tilstrækkelig Taalmodighed, er Rugen kommen mindre godt i Hus, hvilket endog i Odderegnet skal være Tilfældet med Halvdelen af den. Hvormeget Rugen end har lidt af Regnen, og hvor mange spirede Kjærner der end findes i den, kan der dog leveres en god ren Vare, egnet til Brødbagning, af den, hvor den stod tilstrækkelig længe ude og blev saa tør, som Omstændighederne tillode.

Udbyttet af Vaarsæden er meget forskjelligt; men i Almindelighed synes den dog at fylde jævnt godt, ligesom Kjærneudbyttet efter de nu foreliggende Tærskeresultater tegner til at blive tilfredsstillende. I Foraaret spirede Vaarsæden godt og jævnt, og Udviklingen var lovende; men den tørre Periode, der i en Del af Landet karakteriserede den Tid, da Bygget skulde sætte Ax, bidrog til, at det havde vanskeligt ved at skride ud; senere kom Regnen, der, ligesom for de andre Sædarters Vedkommende, mange Steder slog Vaarsæden og særlig Bygget fladt til Jorden, og samtidig hindrede en ensartet Udvikling og Modning. Gjennemgaaende synes den tidligst saae Vaarsæd næppe at have udviklet sig saa godt som den sildigere saae, idet Udskridningen for hin faldt i den førnævnte tørre Periode, medens Regnen i denne Henseende var gavnlig for det sidst saae.

Bygget synes at ville give en god Middelhøst; men Kvaliteten er i Reglen langt fra god. Straaet er stærkt udvadsket, og Kjærnen er gennemgaaende mørk med sorte Spidser samt tykskallet og paa Steder ikke tilstrækkelig udviklet, saa den mangler den buttede Form, som man særlig sætter Pris paa for Maltbyggets Vedkommende. I Almindelighed synes Bygget kun i ringe Grad spiret; men Udbyttet er da, særlig i flere jyske Egne, blevet formindsket ved at Stormen har afpidsket en Mængde Kjærner, paa Steder indtil Halvdelen af Afgrøden, ligesom meget er blevet spildt, fordi man udsatte Mejningen saa længe som

muligt, og mange af de overmodne Kjærner faldt da af ved Binding og Hobsætning.

I Overensstemmelse med den foran gjorte Bemærkning om Sædetidens Indflydelse lyde Beretningerne om det 6-radede Byg bedre end om det 2-radede, hvis Saaning falder betydelig tidligere end førstnævntes.

I det nordlige Sjælland og Egnen omkring Kjøbenhavn synes Forholdene for Byghøsten at have været særlig uheldige; fra Amager meldes saaledes at Straaet er raadnet, og at Kjærnen kun har en Kvalitetsvægt af 105 Pd. Fra Lolland, der under normale Forhold udmærker sig ved Produktionen af fint Maltbyg, meddeles, at Resultatet er »under Forventning« og at Bygget vel fylder godt, men Kjærnen er mangelfuldt udviklet. I Jylland stod Bygget mange Steder tyndt, medens Afgrøden andre Steder fyldte godt. I Thy ventes under en Middelhøst. Største Delen af Bygavlen synes at være bjærget i god og tør Tilstand.

Havren synes saagodtsom overalt — kun fra Skjernegnen omtales den som Aarets bedste Afgrøde — at give et mindre godt Udbytte; den omtales i Almindelighed som tynd, kort, mørk af Farve og af mindre god Kvalitet, og det har i mange Tilfælde vist sig vanskeligt at faa den tilstrækkelig vejret, fordi den nye Kløver var groet usædvanlig stærkt op igjennem den. I Gjennemsnit vil Havren næppe naa en Middelhøst, hvilket derimod synes at ville blive Tilfældet med Blandsæden, der paa de Steder, hvor den dyrkes, tegner til at give et tilfredsstillende Udbytte.

Bælgsæd dyrkes ikke i stor Udstrækning. Ærterne vedbleve at gro og blomstre, saa man samtidig saa Blomster og Bælge paa dem. Paa Sjælland synes de at have givet lidt Halm men gode Bælge, der dog vare meget angrebne af Orme. Paa Falster omtales Ærterne som fortrinlige, og i Aarhusegnen ventes de at give en god Middelhøst.

Vikker, der kun omtales af ganske enkelte Korrespondenter, synes kun vanskelig at have kunnet blive modne.

Boghvede, der kun dyrkes i lille Udstrækning, er gjennemgaaende groet stærkt til og synes godt kjærnesat, hvilket sidste særlig er Tilfældet med den tidligst saade, der dog igjen fylder mindst.

Halmmængden er ganske betydelig om end ikke saa stor som forrige Aar; men Kvaliteten er gjennemgaaende kun tarvelig, da den i de fleste Egne er blevet temmelig udvasket og paa Steder tillige er temmelig grov paa Grund af den stærke Væxt.

Angaaende Handelsplanter ere Meddelelserne sparsomme. I Søborgegnen er en stor Kommenafgrøde bleven ødelagt, og fra Fredericiaegnen meddeles, at Tobak og Cichorierødder tegne godt og ventelig ville give en Middelhøst.

Sædens Indbjærgning har især i Høstens Begyndelse, som det vil fremgaa af foranstaaende Omtale af de enkelte Sædarter, været meget besværlig, og der er som Følge deraf høstet en Del i mere fugtig Tilstand end ønskeligt; men hvor man gav sig Tid og var tilstrækkelig taalmodig, eller af andre Grunde først kunde begynde Indkjørselen i September Maaned, er Sæden kommet i Hus i god og tør Tilstand, som Følge af det stærkt tørrende Vejr med Solskin og Blæst.

Nye Høstmaader synes kun anvendte i meget lille Udstrækning, idet man i Almindelighed er gaaet ud fra, at den Høstmaade, hvortil Arbejderne ere vantede gaar lettest, hurtigst og bedst fra Haanden. Man har imidlertid bestræbt sig for at faa Høstningen udført saa omhyggelig som muligt ved de bedste og paalideligste Arbejdere, og man synes i Regelen tilfreds med den i de forskjellige Egne sædvanlig anvendte Methode. Nogle Steder foretrækkes Langhobe, hvor Negene ere stillede saa tæt og fast sammen som muligt, andre Steder mener man med større Fordel at stille færre Neg sammen i løse Hobe, der give let Adgang for Sol og Blæst. Enhver af disse Fremgangsmaader har vel sine Fordele og sine Mangler.

I en stor Del af Korrespondancerne omtales de born-

holmske Stakke, angaaende Anvendelsen af hvilke mange udtale, at de kun ere benyttede lidt, fordi Arbejdskraften paa mange Steder har været for lille til at begynde noget Nyt, og at Vejrforholdene desuden have været for vanskelige, da Sæden skal være saa godt som tør, inden den sættes sammen i Stakkene. I Modsætning til disse Udtalelser meddeles fra Aalborgegnen, at de bornholmske Stakke fremme Arbejdet ved at spare Omsætning og Flytning af Hobene. I Grenaaegnen vinder Stakning megen Udbredelse. Saagodtsom alle ere enige om Stakkenes Fortrinlighed, der dog menes bedst anvendelige paa mindre Gaarde, hvor man disponerer over forholdsvis større Arbejdskraft.

Da det i Foraaret tegnede til at skulle blive en stor og stærkt fyldende Høst, og da man samtidig i mange Egne frygtede for ikke at kunne faa tilstrækkelig Arbejdskraft, synes der at være anskaffet en Del Mejemaskiner, hvoraf ikke faa selvbindende. Mejemaskinerne ere blevne anvendte i meget forskjellig Udstrækning eftersom Sæden har staaet op eller var gaaet i Leje; men selv hvor den ikke laa, fandtes der hyppig mange hængende Straa i den, der dels vare knækkede og dels bøjede under Vægten af de svære Ax, som vilde være blevne klippede ved Anvendelsen af Maskinerne. I nogle Egne kunde man have benyttet Mejemaskiner mere end det var Tilfældet; men da man alligevel paa Grund af Vejret ikke havde andet at bestille, blev Sæden hugget ned ved Haandkraft; i andre Egne synes Mejemaskinerne derimod at have været benyttede i stor Udstrækning, og man har kun standset dermed, naar Jorden enkelte Dage var for blød. At Jorden gjennemgaaende var noget blød, har vel gjort det tungere at trække Maskinerne, men det har paa den anden Side bevaret dem for Stød, saa de have holdt bedre. Paa Falster synes man ikke tilfreds med de selvbindende Mejemaskiner, hvilket derimod har været Tilfældet paa Midtolland, hvor de have arbejdet godt, naar Jord og Vejre vare nogenlunde gunstige og tørre.

Kartoflerne ere en af Aarets daarligste Afgrøder, idet de kun give et lille Udbytte og ere meget angrebne af Sygdom; »Magnum bonum« synes atter iaar at have hævdet sit Ry som den Kartoffel, der bedst har modstaaet Sygdommen. De tidlig modne Sorter have flere Steder staaet sig bedre end de sildigmodne; de røde amerikanske Kartoffler have haft mindst Modstandskraft og meddeles tildels at være ødelagte. I mange jydsk Egne paa lette og lettere Jorder har Sygdommen ikke været saa udbredt som paa sværere Jorder, og man venter dér, at Kartofflerne ville give en Middelhøst. Kun fra Bornholm meddeles Kartofflerne at være gode, og fra Grenaaegnen at de ikke vare meget angrebne af Sygdom; i alle de andre Korrespondancer omtales de som daarlige, syge, ødelagte, mindre gode o. s. v.

Roerne ville næppe give et saa godt Udbytte, som de love, idet de overalt staa med en stor og usædvanlig stærkt udviklet Top, hvortil Rodens Størrelse i de fleste Tilfælde dog ikke staaar i Forhold. Hvor Roefrøet i Foraaret blev saaet i rette Tid spirede det godt og ensartet; men Planterne trykkedes først en Del i Væksten i den tørre Periode, og da Regnen senere kom, væltede Ukrudet frem i stor Mængde, hvilket ikke gavnede og var saameget uheldigere som Rensningen var meget besværlig og paa Steder umulig at faa udført paa Grund af den oplødte Jord. Det vedblivende kølige og fugtige Vejr gennem Sommeren var ikke heldigt for Rodens Udvikling, som først for Alvor er begyndt at gro og udvikle sig med September Maanedes tørre og milde Vejr. Kun undtagelsesvis omtales Roerne som lovende, i Reglen som middelmaadige, og de ville mange Steder næppe give en Middelhøst; det er dog endnu vanskeligt at danne sig en bestemt Mening om det virkelige Udbytte før Optagningen har fundet Sted i større Udstrækning, end det hidtil har været Tilfældet. Fra flere Steder klages der over Stokløbere. I nogle jydsk Egne aftager Roedyrkingen, da man af Mangel paa tilstrækkelig Arbejdskraft til Roernes Rensning ikke tør besaa saa store Arealer

dermed som tidligere; det modsatte er Tilfældet i Kallundborgegnen, hvor Dyrkningen af Roer tager stærkt til.

Sukkerroerne ventes at give et godt Udbytte; men det meddeles fra Møen at Prisen paa dem atter iaar kun bliver ringe, antagelig paa Grund af et mindre Indhold af Sukker.

Af Plantesygdomme har der foruden nævnte Kartoffelsygdom hist og her været lidt Rust paa Hveden, som dog ikke synes at have forringet Kvaliteten paa nogen nærværdig Maade. Fra Askov meldes om Brand paa Vaarsæden samt Svampeangreb paa Turnips, hvoraf nogle allerede i August Maaned vare fuldstændig gennemtrængte af Svampevæv og havde en raadden Lugt.

Med Hensyn til Insektangreb har det givet Anledning til Forundring, at man i mange Egne saa godt som ikke har set Oldenborrer, skjønt det var Flyveaar, og man ser derigjennem et Bevis paa Nyttens af en fortsat og energisk Indsamling af disse saa skadelige Insekter og deres ikke mindre graadige Larver. Flere Steder have Ærterne været angrebne af Orm. I Juni Maaned saas en lille Orm i Roemarkerne i Skjælskøregnen; men den forsvandt snart uden at gjøre videre Skade. Paa Falster har en Sommerfuglelarve, ikke den almindelige Kaalorm, i August Maaned fuldstændig bortædt alt Bladjødet paa Kaalrabi og alle Kaalarter, saa kun Ribberne bleve tilbage; men Bladene have senere udviklet sig godt igjen. Paa Bornholm og i Askoveggen have Smeldelarver huseret noget i Gulerødder og Turnips, og i Skjernegnen har den Sæd, der er saaet efter Roer, været angrebet af Orm, hvilket beklages at være meget almindeligt. Endnu skal kun nævnes, at den nysaaede Rug ikke sjældent lider meget af Angreb af Snegle.

Sommergræsningen har gennemgaaende været rigelig, paa Steder endog meget rigelig, og kun fra Egnene mellem Kallundborg-Slagelse-Skjælskør omtales den kun at have været jævn god, medens der endog en Tid paa Sommeren næsten var Græsmangel. 1ste Aars Kløvermarkerne

vare saagodtsom overalt meget tætte i Bunden, men Planterne fik ingen Længde, idet de paa Steder trykkedes i Væxten af Tørken i Forsommeren og kom først senere i Groning igjen. 2det Aars Græsmarkerne vare som Regel mere tynde, idet de det foregaaende Aar havde lidt af Tørke; men efter det fugtige Vejr kom Græs og Kløver hurtig igjen efter at være slaaet eller afbidt, og der var som Følge deraf gjennem hele Sommeren saa rigelig Græsning til Kreaturerne, at de saagodtsom holdtes ude overalt, medens Staldfodring synes benyttet langt mindre end sædvanlig, hvilket maaske ogsaa kan tilskrives de høje Priser paa Klid og Oliekager. Endog henimod Høst, hvor det ellers ofte kniber med at skaffe det fornødne Græs til Besætningerne, var det iaar rigeligt, saa man har det Sær-syn, at se Køerne tøjrede paa de sydlige Øer efter Høsten, idet de dog ere beskyttede ved Dækner mod Nattekulden, og man venter i det Hele taget, forsaavidt Vejret vil tillade det, at Køerne skulle kunne holdes længe ude.

Som Følge af den rigelige Græsning havde man Grund til at vente et stort Mælkeudbytte; som Regel har det været godt; men ikke sjælden omtales det dog som mindre godt, hvilket dog hovedsagentlig maa tilskrives at Køerne lede meget i det fugtige og kølige Vejr. Gjennemgaaende har Mælken været tynd, en Følge af det vandholdige Græs og Kløver, og Udbyttet af Mejerierne vilde, forsaavidt de alene vare baserede paa Smørproduktion og Svinehold, i mange Tilfælde ikke have været stort, medens de høje Ostepriser have bidraget til at hæve det en Del.

Som Følge af det slappe Grøntfoder og det langvarige fugtige og kolde Vejr have Køerne ikke holdt Huldet; men de ere igjen begyndte at komme sig, og gjenvinde deres gode Udseende ved det mildere og tørre Septembervejr.

Flere Korrespondenter omtale, at et usædvanlig stort Antal Køer og Kvier have kastet allerede tidlig paa Efteraaret.

Udsigterne for Vinterfodringen ere i visse Ret-

ninger gode, idet der de fleste Steder er rigelig Halm, om der end ikke er saa meget at ødsle med som ifjor, ligesom man ogsaa nogle Steder har tilstrækkeligt Hø og Roer; men Kvaliteten baade af Hø og Halm lader i Regelen en Del tilbage at ønske. I Almindelighed har man ikke saa lidt gammel Halm, der vil være en god Støtte i de Egne, f. Ex. Midtsjælland, hvor Avlen iaar har været mindre stærkt fyldende. Det vil bero paa Priserne paa Meieriprodukterne, hvorledes Fodringen gennem Vinteren vil blive ordnet, idet de høje Priser paa Foderstoffer ikke opmuntre til at købe meget deraf, saameget mere, som der omkring paa Gaardene findes megen Sæd, der ikke er udviklet, og som tillige har lidt saa meget af Regnen, at den ikke afgiver nogen værdifuld Handelsvare. Fra flere Sider udtales at der næppe iaar vil blive anvendt saameget Kraftfoder som sædvanlig, medens man paa den anden Side i stærkt malkende Besætninger nødig vil slaa af paa den samlede Fodermængde for ikke at formindske Mælkeydelsen.

Kreaturpriserne synes gennemgaaende at være ret gode paa Øerne, men mindre gode i Jylland. Paa Steder ville Besætningerne ikke blive saa store som ifjor paa Grund af Foderstoffernes høje Pris, til hvilken Mælkeværdien ikke staar i Forhold, andre Steder ville de blive indskrænkede, fordi Høet er gaaet tabt, og endelig veed man ikke, hvorledes Prisen paa Fedekvæg vil stille sig af hvilken Grund magert Kvæg til Fedning i flere Egne kun kan sælges til nedadgaaende Priser. Paa Sjælland er Prisen paa Lødekøer vel paa Steder dalet 20 à 30 Kr. Stykket; men de betales dog endnu i det nordvestlige Sjælland med 250 à 280 Kr., i Aarhuseggen derimod med kun 160 à 180 Kr. Stykket I Nordsjælland er der givet 160 à 200 Kr. for Stykket af Kvier, hvilket svarede til 25 à 28 Øre pr. Pd. lev. Vægt, hvilken sidstnævnte Pris ogsaa dér er betalt for Fedekvæg. Paa Falster beklager man ikke længere at kunne faa Køer og Kvier fra Angel, men at man nu maa søge til Fyn for derfra at rekruttere Besætningerne, hvor man ikke selv har tilstrækkeligt Tillæg. I Jylland vil man

adskillige Steder, saavidt muligt, ikke nu sælge Stude og Ungkreaturer, for hvilke der næppe kan naas Foraarspriserne, ligesom de halvfede Stude, som man ellers plejer at sælge om Efteraaret, iaar ikke have kunnet blive i tilstrækkelig god Foderstand, da man paa Grund af Fugtigheden har været afskaaret fra at benytte Engene. Som Følge heraf ville Besætningerne blive forholdsvis store, indtil Forholdene stille sig gunstigere for Salg end i Øjeblikket. I det sydlige Jylland vare Priserne paa stort Kvæg dalede omtrent 50 Kr. Stykket i Foraaret som Følge af den mindre gode Græsning i Marskegnene.

Kun en enkelt Korrespondent i Aarhuseggen omtaler Hestepriiserne som høje, af hvilken Grund der lægges flere og flere Føl til.

Prisen paa Svin er gennemgaaende dalende, og det omtales i flere af de modtagne Meddelelser, at Svineholdet vil blive mindre rentabelt ved de høje Foderstofpriser. Griseprisen er lav, og paa flere Steder ere Grise næsten usælgelige.

Af de modtagne Beretninger hidsættes følgende, medens de øvrige skulle blive delvis meddelte i næste Hefte:

Fra Egnen ved Søborg. Et større Jordarbejde udføres ved Søborg Sø, hvis sidste ukultiverede Del (c. 350 Td. Land) forsynes med et Lag sandblandet Leer c. 60 Kubikfavn pr. Td. Land. Transportafstanden er c. 6000 Fod; Sporvej benyttes efter Dolbergs System med 700 Millimeter Afstand mellem Skinnerne; 800 Læs à 2000 Pd. anvendes omtrent pr. Td. Land, for hvilken Prisen paa Arbejdet efter Afstanden varierer mellem 200 og 250 Kr. pr. Td. Land.

Fra Amager. Hvad Udfaldet af Høsten iøvrigt angaaer, da er det ingenlunde nogen let Sag i korte Træk at give en nogenlunde udtømmende Skildring heraf, og det saameget mere som man endnu paa adskillige Punkter er noget i Uvished om det endelige Resultat. — I intet Aar af min Virksomhed som Landmand har Skuffelserne været tilnærmelsesvis saa store

eller Føringelsen i $\frac{1}{2}$ af Høsten af et saadant Omfang som iaar. Fra Forsommeren tegnede alt saa overordentlig gunstigt, passende Fugtighed og passende Varme gav Tiden os. — Det maa nemlig bemærkes at vi efter al Rimelighed her staa os bedst ved et noget koldt Foraar tildels endog en noget kold Forsommer. Dette havde vi, og alt stod glimrende, men i Slutningen af Juni og i Begyndelsen af Juli begyndte det allerede at se mindre levende ud, idet det stærke Nedslag bevirkede, at Sæden, som jo var svær, blev slaaet stærk ned. — En 2r. Bygmark som var ualmindelig smuk, her blev saaledes efter en svær Byge slaaet ned saaledes at ikke en \square Alen stod op og da Nedslaget blev ved at være stærk i Juli Maaned, og lige saa i August blev det med hver Uge ringere og ringere — raaddent Straa og uudviklet Kjærne — 105 Pd. holl. Vægt. — Med det 6r Byg gik det bedre, det var hverken slet saa svært og tillige lidt stivere i Straaet, saa det modstod Regnskyllene noget bedre og blev hverken slaaet saa tidlig eller saa stærkt ned. Ogsaa dette Byg vejer 105 à 106 Pd. hollandsk.

Og nu Rugen. — Af mine to Rugmarke hvoraf den ene er Halvbrak, den anden sidste Halm hvori der lægges ud med Kløver — var den første fortrinlig, renstraet, stiv og passende svær, stod sig nogenlunde og afgiver nu et Produkt der vejer 120 à 123 Pd. holl. — Hobsætningen var foregaaet paa almindelig Maade, men meget omhyggelig, og blev Kornet til lige omsat 1, noget af det 2 Gange. — Den anden med Kløver udlagte Mark blev derimod omtrent ødelagt. Kløveren var nemlig svær, og Opbinding kunde eller turde knap nok anvendes strax, men det at lade det ligge paa Skaar var endnu værre; thi det kunde se godt ud om Aftenen og om Morgenens skylregne.

Særlige Høstmaader have ikke være tanvendt ligesom heller ikke Mejemaskiner.